

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; 210 7233216;
φαξ: 210 7233217; e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

**Η κατάσταση των αλλοδαπών που εισέρχονται στην
Ελληνική Επικράτεια από το Αιγαίο και οι πρακτικές των
Λιμενικών Αρχών¹**

I. Εισαγωγή

Είναι αναμφισβήτητο ότι η εποχή μας είναι μία περίοδος αθρόας και αναπόφευκτης μετακίνησης ατόμων σε ξένες χώρες και δη στην Ευρωπαϊκή Ένωση προς εξεύρεση εργασίας και καλύτερων όρων διαβίωσης αλλά και αναζήτηση διεθνούς προστασίας. Η Ελλάδα λόγω και της γεωγραφικής της θέσης αποτελεί ενδιάμεσο, ως σημείο εισόδου της ΕΕ, ή και τελικό προορισμό μεγάλου αριθμού αλλοδαπών. Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των αλλοδαπών που επιχειρούν είσοδο στην Ελλάδα χωρίς νόμιμα έγγραφα, και κατ' επέκταση στην ΕΕ, θέτει επιτακτικά την ανάγκη σχεδιασμού μίας σοβαρής και ισορροπημένης πολιτικής, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία θα αντιμετωπίζει το μεταναστευτικό φαινόμενο ως ένα κοινωνικό ζήτημα και δε θα διαπνέεται από μία αστυνομική λογική.

Η ΕΕΔΑ έχοντας επίγνωση της πολυπλοκότητας του μεταναστευτικού ζητήματος, το οποίο θα συνεχίσει να διογκώνεται, εφ' όσον οι συνθήκες διαβίωσης στις χώρες προέλευσης παραμένουν εξαιρετικά δυσχερείς, χαιρετίζει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για δράσεις ανάπτυξης στις χώρες προέλευσης και παροτρύνει την ελληνική πολιτεία μέσω της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του

---

¹ Το εν λόγω κείμενο υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στην από 10.04.2008 συνεδρίασή της. Εισηγήτρια ήταν η κα Λυδία-Μαρία Μπολάνη, Επιστημονική Συνεργάτις της ΕΕΔΑ. Στη σύνταξη του κειμένου συνέδραμε η κα Τίνα Σταυρινάκη, Επιστημονική Συνεργάτις της ΕΕΔΑ.

Υπουργείου Εξωτερικών ή άλλως πώς να συνδράμει προς αυτήν την κατεύθυνση. Η ΕΕΔΑ επίσης αντιλαμβάνεται τον ρόλο με τον οποίο έχει επιφορτιστεί η Ελλάδα ως φύλακας των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ στο πλαίσιο του «κεκτημένου Schengen», το οποίο εμπλουτίστηκε με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών-Μελών της ΕΕ (γνωστός και ως FRONTEX).² Η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει ότι οι υποχρεώσεις της Ελλάδας στο πλαίσιο της ΕΕ είναι ιδιαίτερα βεβαρημένες αναφορικά όχι μόνο με τη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων αλλά και με την εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνου II.³ Η Ελλάδα θα πρέπει σε συνεργασία και με τα άλλα Κράτη-Μέλη του Νότου, τα οποία επωμίζονται σχεδόν αντίστοιχο βάρος με αυτό της Ελλάδας σε σχέση με τα ως άνω ζητήματα, να επιδιώξουν μία δικαιότερη, όσον αφορά τον επιμερισμό ευθυνών, ευρωπαϊκή πολιτική σε θέματα ασύλου και μετανάστευσης (το λεγόμενο *burden-sharing*). Η ΕΕΔΑ, ωστόσο, επισημαίνει ότι η Ελλάδα, κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών της στο πλαίσιο της ΕΕ, δεν απαλλάσσεται από άλλες επιταγές που υπαγορεύουν οι διεθνείς συμβάσεις που τη δεσμεύουν.

Τους τελευταίους μήνες έχουν δει το φως της δημοσιότητας πολλαπλές καταγγελίες αναφορικά με τη μεταχείριση από τις ελληνικές λιμενικές αρχές αλλοδαπών, οι οποίοι επιχειρούν είσοδο χωρίς νόμιμα έγγραφα στο ελληνικό έδαφος δια θαλάσσης στο Αιγαίο. Παρόλο που η ΕΕΔΑ δεν είναι σε θέση να διαπιστώσει το αληθές ή μη καθεμίας εκ των καταγγελιών, η συστηματικότητα των καταγγελιών, η συνάφεια των μαρτυριών των καταγγελλόντων και η διαφορετικότητα των πηγών προέλευσής τους⁴ εγείρουν εύλογες και σοβαρές ανησυχίες.

---

² Council Regulation (EC) NO 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External borders of the Member States of the European Union.

³ Council regulation (EC) No 343/2003 of 18 February 2003 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an asylum application lodged in one of the Member States by a third-country national.

⁴ Διεθνής Αμνηστία, Δελτίο Τύπου 05/02/2008: «Ελλάδα: Οι καταγγελλόμενες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα θαλάσσια σύνορα πρέπει να διερευνηθούν», ProAsyl, «The Situation of Refugees in the Aegean and the Practices of the Greek Coast Guard», Συνήγορος του Πολίτη, «Επιστολή προς τον Υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου & Νησιωτικής Πολιτικής», 22/11/2007.

Οι καταγγελίες θέτουν στο επίκεντρό τους κυρίως τρία ζητήματα που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και προβληματισμού: α) μεταχείριση των αλλοδαπών από τις λιμενικές αρχές, β) υποχρέωση διάσωσης και γ) άτυπες επαναπροωθήσεις.

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι έχει προκριθεί η χρήση του όρου ‘αλλοδαποί’ και όχι των όρων ‘μετανάστες’ ή ‘πρόσφυγες’ διότι δεν είναι δυνατόν να επέλθει, *in abstracto*, διαχωρισμός μεταξύ των δύο κατηγοριών αλλοδαπών λόγω των μικτών ροών (mixed flows) που επιχειρούν να εισέλθουν στην Ελλάδα και των συνθηκών υπό τις οποίες δρουν οι λιμενικές αρχές. Επιπλέον, πρέπει να σημειώσουμε ότι ενώ το ζήτημα μεταχείρισης αλλοδαπών αφορά και στις δύο κατηγορίες το ζήτημα των επαναπροωθήσεων αφορά κυρίως στα άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας.

II. Μεταχείριση των αλλοδαπών από τις λιμενικές αρχές

Αρκετές από τις ως άνω καταγγελίες αφορούν στην κακομεταχείριση αλλοδαπών (ξυλοδαρμοί, submarino, εικονικές εκτελέσεις, απειλές κατά της ζωής τους) από τις λιμενικές αρχές μετά τη σύλληψή τους αλλά και κατά τη διάρκεια ανακρίσεων που λαμβάνουν χώρα εν πλω. Είναι προφανές ότι τέτοιου είδους πρακτικές παραβιάζουν διατάξεις του Συντάγματος, όπως των άρθρων 2, 5(1), 7(2), 25(1-2) και επικυρωμένων από την Ελλάδα διεθνών συμβάσεων (άρθρο 3 ΕΣΛΑ,⁵ άρθρο 7 Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα,⁶ άρθρα 2 και 16 της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων⁷) επισύροντας τη διεθνή ευθύνη του Κράτους. Δημιουργούν δε και ποινική ευθύνη όσων τις διαπράττουν, εφόσον στοιχειοθετούν και αξιόποινες πράξεις, όπως σωματικές βλάβες (άρθρα 308 επ. ΠΚ), παράνομη βία (άρθρο 330ΠΚ), απειλή (άρθρο 333ΠΚ).

Οι πρακτικές αυτές είναι παράνομες ακόμα και αν λαμβάνουν χώρα στην ανοιχτή θάλασσα, όπου κανένα Κράτος δε μπορεί να ασκήσει

---

⁵ ΝΔ 53/1974, ΦΕΚ Α' 256.

⁶ Ν. 2462/1997, ΦΕΚ Α' 25.

⁷ Ν. 1782/1988, ΦΕΚ Α' 116.

δικαιοδοσία, με βάση την αρχή της ενεργητικής προσωπικότητας (άρθρο 6(1) ΠΚ) και την αρχή του κράτους σημαίας (άρθρο 5(2) ΠΚ). Αν και το άρθρο 6(1) ΠΚ κάνει λόγο για αξιόποινη πράξη που τελέστηκε από ημεδαπό στην αλλοδαπή ή σε πολιτειακά ασύνταχτη χώρα μπορεί, για τους σκοπούς της διάταξης, να εξομοιωθεί η ανοιχτή θάλασσα με την «πολιτειακά ασύνταχτη χώρα» αφού σκοπός της διάταξης είναι να μη μείνουν ατιμώρητα κακουργήματα ή πλημμελήματα που τελούνται από ημεδαπούς σε εδάφη όπου δε μπορεί να ασκηθεί ελληνική δικαιοδοσία.

Επιπλέον, οι ως άνω συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων εφαρμόζονται εξω-εδαφικά, επομένως και στην ανοιχτή θάλασσα, επισύροντας τη διεθνή ευθύνη του Κράτους σε περίπτωση παραβίασής τους. Πιο συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου έχει αναγνωρίσει εξω-εδαφική δικαιοδοσία ενός Συμβαλλομένου Κράτους όταν μέσω αποτελεσματικού ελέγχου επί συγκεκριμένου εδάφους και των κατοίκων του λόγω στρατιωτικής κατοχής ή μέσω της συγκατάθεσης, πρόσκλησης ή ανοχής των αρχών του εν λόγω εδάφους, ασκεί το σύνολο ή μέρος των εξουσιών που κανονικά ασκούνται από αυτές.⁸ Εφ' όσον το ΕΔΔΑ αναγνωρίζει εξω-εδαφική δικαιοδοσία επί εδαφών άλλων Κρατών, τότε *a fortiori* υπάρχει τέτοια δικαιοδοσία επί της ανοιχτής θάλασσας. Το κρίσιμο κριτήριο δεν είναι αν ένα άτομο βρίσκεται στο έδαφος ενός Κράτους, αλλά αν, αναφορικά με την κρινόμενη συμπεριφορά, βρίσκεται υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο ή αν επηρεάζεται από εκείνους που δρουν εκ μέρους του εν λόγω Κράτους.⁹ Επιπλέον, σύμφωνα με την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ότι «ένα Κράτος Μέρος πρέπει να σέβεται και να διασφαλίζει τα δικαιώματα που προβλέπει το Σύμφωνο σε οποιονδήποτε βρίσκεται υπό την εξουσία ή τον αποτελεσματικό έλεγχο του Κράτους Μέρους, ακόμα και αν δεν βρίσκεται στο έδαφος του Κράτους

---

⁸ P van Dijk, F van Hoof et al. (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights* (4th ed. Intersentia, Antwerpen-Oxford 2006) 21; Βλ. ενδεικτικά, *Loizidou v. Turkey*, Judgment of 18 December 1996, para 52; *Ocalan v. Turkey*, Judgment of 12 March 2003, para 93.

⁹ UNCHR, “Advisory Opinion on the Extraterritorial Application of Non-Refoulement Obligations under the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol” (2007) 12 *European Human Rights Law Review* 483, 502.

Μέρους».¹⁰ Τέλος, η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων είναι της άποψης ότι η φράση ‘εδαφική περιοχή που υπάγεται στη δικαιοδοσία του’ «συμπεριλαμβάνει όλες τις περιοχές υπό τον *de facto* αποτελεσματικό έλεγχο του Κράτους-Μέρους από όποιες στρατιωτικές ή πολιτικές αρχές και αν αυτός ασκείται».¹¹

Σύμφωνα με τα παραπάνω μπορεί να συναχθεί με ασφάλεια ότι όταν στην ανοιχτή θάλασσα οι λιμενικοί επιβιβάζονται στις λέμβους που μεταφέρουν αλλοδαπούς με σκοπό την παράνομη είσοδο στην Ελλάδα ή τους επιβιβάζουν στα δικά τους σκάφη ο έλεγχος που ασκούν επί των συγκεκριμένων προσώπων είναι τέτοιος ώστε να θεωρείται αρκούντως αποτελεσματικός και άρα να υπάγονται στη δικαιοδοσία τους και κατά συνέπεια να εφαρμόζονται εξω-εδαφικά οι ως άνω συμβάσεις. Συνεπώς, οι λιμενικές αρχές πρέπει να απέχουν κατά την οποιαδήποτε επαφή τους με αλλοδαπούς από συμπεριφορές που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως βασανιστήρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση είτε βρίσκονται σε χωρικά ή διεθνή ύδατα.

Επιπλέον, σημειώνουμε ότι το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ συνεπάγεται και τη θετική υποχρέωση διεξαγωγής αποτελεσματικής επίσημης έρευνας στις περιπτώσεις που υπάρχουν βάσιμες καταγγελίες για κακομεταχείριση από κρατικά όργανα. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ «οι αρχές θα πρέπει πάντοτε να επιχειρούν σοβαρά να διαπιστώσουν τι έχει συμβεί και να μη βασίζονται σε βιαστικά ή αβάσιμα συμπεράσματα για να κλείσουν την έρευνα ή να βασίσουν τις αποφάσεις τους».¹²

---

¹⁰ Human Rights Committee, “General Comment No. 31, The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant” CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, 26 May 2004, para 10. Βλ. και Communication No 52/1979, *Lopez Burgos v. Uruguay*, Views of the Human Rights Committee of 29 July 1981; Communication No. 56/1979 *de Casiarego v. Uruguay*, Views of the Human Rights Committee of 29 July 1981.

¹¹ Committee against Torture, “Conclusions and Recommendations of the Committee against Torture: United States of America” CAT/C/USA/CO/2, 25 July 2006, para 15.

¹² *Zelilof v. Greece*, Judgment of 24 May 2007, para 56.

III. Υποχρέωση διάσωσης

Αναφορά πρέπει να γίνει και στην υποχρέωση διάσωσης, που υπέχουν οι κρατικές αρχές, ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο ζωής. Δεδομένου ότι κατά την απόπειρα εισόδου χωρίς νόμιμα έγγραφα χρησιμοποιούνται κυρίως μικρές –και στην πλειοψηφία τους μη αξιόπλοες– λέμβοι,¹³ προκειμένου πιθανότατα να αποφευχθεί ο εντοπισμός τους από τις λιμενικές αρχές, αρκετές φορές τίθεται σε κίνδυνο η ζωή των αλλοδαπών ενεργοποιώντας την υποχρέωση διάσωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 98(1) της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας:¹⁴ «Κάθε Κράτος πρέπει να απαιτεί από τον πλοίαρχο οποιουδήποτε πλοίου που φέρει τη σημαία του, εφόσον μπορεί να πράξει αυτό χωρίς να εκθέσει σε σοβαρό κίνδυνο το πλοίο, το πλήρωμα ή τους επιβάτες (α) να παρέχει βοήθεια σε οποιοδήποτε πρόσωπο που είναι στη θάλασσα και κινδυνεύει να πνιγεί...». Σύμφωνα με τη Σύμβαση για την Ασφάλεια της Ανθρώπινης Ζωής στη Θάλασσα:¹⁵ «Κάθε συμβαλλόμενη κυβέρνηση αναλαμβάνει την υποχρέωση να εξασφαλίσει ότι έχουν ληφθεί τα αναγκαία μέτρα για επικοινωνία ανάγκης και συντονισμό στην περιοχή ευθύνης της και για τη διάσωση κινδυνευόντων προσώπων στην πέριξ των ακτών της θάλασσα...»,¹⁶ ενώ η Σύμβαση για τη Ναυτική Έρευνα και Διάσωση¹⁷ προβλέπει ότι «Τα μέρη θα εξασφαλίσουν την παροχή βοήθειας σε κάθε άτομο που βρίσκεται σε κίνδυνο στη θάλασσα. Αυτό θα το πράττουν ανεξάρτητα της εθνικότητας ή της κατάστασης του ατόμου αυτού ή των περιστάσεων στις οποίες το άτομο αυτό βρέθηκε.»¹⁸ Η υποχρέωση διάσωσης βρίσκει πεδίο εφαρμογής σε όλες τις θαλάσσιες ζώνες –από την αιγιαλίτιδα ζώνη- μέχρι και την ανοιχτή θάλασσα.¹⁹ Επιπλέον, η υποχρέωση διάσωσης δεν υφίσταται μόνο όταν ένα σκάφος εκπέμπει σήμα

---

¹³ Commission of the European Communities, “Study on the International Law Instruments in relation to Illegal Immigration by Sea” SEC(2007)691, 7.

¹⁴ Ν. 2321/1995 ΦΕΚ Α' 136.

¹⁵ Ν. 1045/1980 ΦΕΚ Α' 95 όπως τροποποιήθηκε με το ΠΔ 199/2005 ΦΕΚ Α' 239 και ΠΔ 137/2007 ΦΕΚ Α' 174.

¹⁶ Κεφ. 5, Καν. 7(1).

¹⁷ Ν. 1844/1989 ΦΕΚ Α' 100 όπως τροποποιήθηκε με το ΠΔ 210/2000 ΦΕΚ Α' 181.

¹⁸ Κεφ. 2, 2.1.10.

¹⁹ S. N. Nandan and S. Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: A Commentary, Vol III* (Martinus Nijhoff Publishers, The Hague 1995) 177.

κινδύνου αλλά καλύπτει και τις περιπτώσεις εκείνες που σκάφη ‘συναντούν’ τυχαία λέμβους ή άτομα στη θάλασσα που βρίσκονται σε κίνδυνο ζωής.²⁰

Δεδομένων των θαλασσιών μέσων με τα οποία ταξιδεύουν οι αλλοδαποί είναι προφανές ότι σπάνια θα είναι σε θέση να εκπέμψουν σήμα κινδύνου. Βάσει των ανωτέρω, οι ελληνικές λιμενικές αρχές έχουν την υποχρέωση να διασώζουν άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο ζωής ανεξαρτήτως της θαλάσσιας ζώνης στην οποία αυτά βρίσκονται. Η υποχρέωση διάσωσης υφίσταται ακόμη και στην περίπτωση που οι ίδιοι οι αλλοδαποί έχουν προκαλέσει τον κίνδυνο ζωής είτε πηδώντας στη θάλασσα είτε προκαλώντας βλάβη στις λέμβους που χρησιμοποιούν, σύμφωνα με καταγγελίες των ελληνικών λιμενικών αρχών, προκειμένου να τύχουν της βοήθειας των. Επίσης, τέτοιου είδους πρακτικές από πλευράς αλλοδαπών δε δύνανται και δεν πρέπει να χρησιμοποιηθούν ως ενδεχόμενη δικαιολογία για μείωση ή ‘χαλάρωση’ των επιχειρήσεων διάσωσης.²¹

Είναι προφανές ότι η υποχρέωση διάσωσης συνεπάγεται την υποχρέωση παράλειψης πράξεων, από τη μεριά των κρατικών οργάνων, που μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία καταστάσεων που επιβάλλουν διάσωση, δηλαδή στην πρόκληση κινδύνου ζωής. Σύμφωνα με καταγγελίες, έχουν παρατηρηθεί πρακτικές που συνίστανται στην σκόπιμη πρόκληση ζημίας στις λέμβους που χρησιμοποιούν οι αλλοδαποί καθώς και σε επικίνδυνους χειρισμούς (όπως πρόκληση κυμάτων) από τις λιμενικές αρχές στην προσπάθειά τους να τους απωθήσουν και να τους αναγκάσουν να επιστρέψουν στις τουρκικές ακτές. Οι πρακτικές αυτές, στο βαθμό που αληθεύουν, δε συνάδουν με την υποχρέωση διάσωσης. Αντιθέτως, εγκυμονούν τόσο μεγάλους κινδύνους για τη ζωή των αλλοδαπών που τίθεται εν αμφιβολία η συμβατότητα των πρακτικών αυτών με τις υποχρεώσεις που απορρέουν για τα κρατικά όργανα από το κατοχυρωμένο, στο Σύνταγμα και διεθνή κείμενα, δικαίωμα στη ζωή (άρθρο 5(2) Σ, άρθρο 2 ΕΣΔΑ, άρθρο 6(1) ΔΣΑΠΔ). Επιπλέον, δημιουργούν και ποινική ευθύνη των

---

²⁰ M Pallis, “Obligations of States towards Asylum Seekers at Sea: Interactions and Conflicts between Legal Regimes” (2002) 14 *International Journal of Refugee Law* 329, 338.

²¹ Βλ. και R. P. Schaffer, “The Singular Plight of Sea-Born Refugees” (1978-1980) 8 *Australian Yearbook of International Law* 213, 221.

λιμενικών οργάνων εφόσον στοιχειοθετούν και αξιόποινες πράξεις, όπως ανθρωποκτονία με πρόθεση ή από αμέλεια (άρθρα 299 ή 302ΠΚ), έκθεση (άρθρο 306), παράλειψη λύτρωσης από κίνδυνο ζωής (άρθρο 307).

Το ΕΔΔΑ έχει επισημάνει τη θετική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 2 σημειώνοντας ότι «όχι μόνο απαγορεύει την εσκεμμένη και παράνομη στέρηση της ζωής από τα κρατικά όργανα, αλλά και επιβάλλει στα Κράτη να λαμβάνουν τα ενδεδειγμένα μέτρα, στο πλαίσιο της εσωτερικής εννόμου τάξεως, για τη διασφάλιση της ζωής των ατόμων που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους».²² Ως εκ τούτου οι λιμενικές αρχές πρέπει να είναι εξαιρετικά προσεκτικές στις μεθόδους που μετέρχονται, ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος για τη ζωή των εμπλεκομένων ατόμων.²³ Εξάλλου σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, ακόμα και όταν δεν έχει επέλθει θάνατος «δεν αποκλείεται κατ' αρχήν η εξέταση του άρθρου 2 το κείμενο του οποίου, αν διαβαστεί στο σύνολό του, δείχνει ότι καλύπτει όχι μόνο τη σκόπιμη θανάτωση αλλά και καταστάσεις όπου επιτρέπεται η χρήση βίας που μπορεί να οδηγήσει στη στέρηση ζωής, ως μη επιθυμητό αποτέλεσμα.»²⁴ Το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι «ο βαθμός και το είδος βίας που χρησιμοποιήθηκε και η πρόθεση ή ο σκοπός για τη χρήση βίας, μεταξύ άλλων παραγόντων, μπορεί να είναι σχετικοί για να εκτιμηθεί αν σε μία περίπτωση οι κρατικές ενέργειες είναι τέτοιες ώστε να υπαχθούν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2 λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο και το σκοπό του».²⁵ Για αυτό το λόγο οι όποιες απωθήσεις πραγματοποιούνται από τις λιμενικές αρχές στην προσπάθειά τους να εμποδίσουν τους αλλοδαπούς να εισέλθουν στην ελληνική επικράτεια πρέπει να γίνονται πάντοτε με γνώμονα την ασφάλεια αυτών που απωθούνται και το σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή και ακεραιότητα.

---

²² *Kilic v. Turkey*, Judgment of 28 March 2000, para 62.

²³ Βλ. και *Makaratzis v. Greece*, Judgment of 20 December 2004, para 60.

²⁴ *Makaratzis v. Greece*, Judgment of 20 December 2004, para 49.

²⁵ *ibid* para 51.

IV. Υποχρέωση μη-επαναπροώθησης

Κατά τις επιχειρήσεις απώθησης που πραγματοποιούν οι ελληνικές λιμενικές αρχές, δεν είναι δυνατό να γίνει κάποιος διαχωρισμός μεταξύ των αλλοδαπών που επιχειρούν να εισέλθουν στην Ελλάδα και κατ' επέκταση στην ΕΕ για οικονομικούς λόγους και εκείνων που επιζητούν διεθνή προστασία. Λόγω των μικτών κυμάτων οι τελευταίοι εξομοιώνονται με τους πρώτους κατά την προσπάθεια φύλαξης των συνόρων. Και αν στην περίπτωση των οικονομικών μεταναστών οι απωθήσεις είναι νόμιμες, υπό την προϋπόθεση ότι πραγματοποιούνται με ασφάλεια, στην περίπτωση των επιζητούντων διεθνή προστασία, τίθεται σε αμφιβολία η νομιμότητά τους καθώς δε συνάδουν με την απαγόρευση της επαναπροώθησης.

Σύμφωνα με το άρθρο 33 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων,²⁶ «καμία συμβαλλόμενη χώρα δεν θα απελαύνει ή θα επαναπροωθεί, κατά οποιονδήποτε τρόπο, πρόσφυγες στα σύνορα εδαφών όπου η ζωή ή η ελευθερία αυτών απειλούνται για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων». Το εν λόγω άρθρο κατοχυρώνει την αρχή της μη-επαναπροώθησης (principle of non-refoulement), η οποία συνιστά την πεμπτούσια της προστασίας των προσφύγων. Σημειωτέον δε, ότι η αρχή της μη-επαναπροώθησης κατοχυρώνεται και στο άρθρο 21 της Οδηγίας 2004/83/EK του Συμβουλίου της 29^{ης} Απριλίου 2004 για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους.²⁷

Δεδομένου ότι η αναγνώριση του προσφυγικού καθεστώτος έχει δηλωτικό και όχι συστατικό χαρακτήρα,²⁸ το δικαίωμα μη-επαναπροώθησης εφαρμόζεται εξίσου σε πρόσφυγες, που επιζητούν να εισέλθουν σε κάποια

---

²⁶ ΝΔ 3989/1959 ΦΕΚ Α' 201.

²⁷ Το σχέδιο ΠΔ που θα ενσωματώσει την ως άνω οδηγία διακινείται προς υπογραφή από τους συναρμόδιους Υπουργούς

²⁸ Guy Goodwin-Gill and J McAdam, *The Refugee in International Law* (3rd ed. OUP, Oxford 2007) 244.

χώρα και σε αυτούς που έχουν ήδη εισέλθει.²⁹ Το δικαίωμα μη επαναπροώθησης ενεργοποιείται από τη στιγμή που οι πρόσφυγες εγκαταλείπουν τη χώρα προέλευσης.³⁰ Η απαγόρευση της επαναπροώθησης σε κίνδυνο δίωξης εφαρμόζεται αναφορικά με οποιαδήποτε μορφή επιβαλλόμενης μετακίνησης, συμπεριλαμβανομένης της απέλασης, έκδοσης, άτυπης μεταφοράς και μη-εισοχής στα σύνορα.³¹ Αυτό προκύπτει από τη διατύπωση του άρθρου 33(1) που κάνει λόγο για απέλαση ή επαναπροώθηση ‘καθ’ οιονδήποτε τρόπο’. Επιπλέον, ο όρος ‘σύνορα εδαφών’ σημαίνει ότι απαγορεύεται η επιστροφή σε οποιοδήποτε έδαφος υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για τον επιζητούντα διεθνή προστασία ανεξαρτήτως από το αν το συγκεκριμένο έδαφος είναι η χώρα προέλευσης του.³²

Η αρχή της μη-επανοπροώθησης δεν υπόκειται σε εδαφικούς περιορισμούς, αλλά ισχύει οπουδήποτε το Κράτος ασκεί δικαιοδοσία³³ έστω και *de facto*³⁴ και εφαρμόζεται ανεξαρτήτως από τον τρόπο και τον τόπο που δρουν τα κρατικά όργανα με την επίσημη ιδιότητά τους.³⁵ Αυτό συμπεριλαμβάνει και τα διεθνή ύδατα υπό την προϋπόθεση ότι οι ενέργειες των κρατικών οργάνων φτάνουν στο σημείο να συνιστούν αποτελεσματική άσκηση ελέγχου. Είναι λογικό να συμπεράνουμε ότι κάθε ενέργεια που έχει ως αποτέλεσμα την επιστροφή ή απόθεση επιζητούντων διεθνή προστασία θα πληροί τις ως άνω προϋποθέσεις.³⁶ Η καθιερωμένη πρακτική των Κρατών

---

²⁹ A Helton, “The United States Government Program of Intercepting and Forcibly Returning Haitian Boat People to Haiti: Policy Implications and Prospects” (1992-1993) 10 *NY Law School Journal for Human Rights* 325, 338.

³⁰ R Newmark, “Non-Refoulement Run Afoul: The Questionable Legality of Extraterritorial Repatriation Programs” (1993) 71 *Washington University Law Quarterly* 833, 840.

³¹ UNCHR, *op. cit.* (fn 10) 485.

³² E Lauterpacht and D Bethlehem, “The Scope and Content of the Principle of Non-Refoulement: Opinion” in E Feller at al. (eds) *Refugee Protection in International Law: UNHCR’s Global Consultations on International Protection* (CUP, Cambridge 2003) 87, 122.

³³ UNCHR, *op. cit.* (fn 10) 487; Lauterpacht, *op. cit.* (fn 32) 110.

³⁴ B Miltner, “Irregular Maritime Migration: Refugee Protection Issues in Rescue and Interception” (2006) 30 *Fordham International Law Journal* 75, 94.

³⁵ Helton, *op. cit.* (fn 29) 339; R Barne, “Refugee Law at Sea” (2004) 53 *International & Comparative Law Quarterly* 47, 68.

³⁶ European Council on Refugees and Exiles, *Defending Refugees’ Access to Protection in Europe* (2007) 21.

να αναχαιτίζουν (intercept)³⁷ σκάφη σε μεγάλη απόσταση από το έδαφός τους, θα καθιστούσε το διεθνές καθεστώς προστασίας προσφύγων αναποτελεσματικό αν τα κρατικά όργανα μπορούσαν να δρουν εκτός συνόρων κατά παράβαση των υποχρεώσεων που συνεπάγονται οι διεθνείς συμβάσεις. Σύμφωνα με την Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες «μέτρα αναχαίτισης δεν πρέπει να έχουν ως συνέπεια τη μη πρόσβαση σε διεθνή προστασία ή την επιστροφή τους, άμεσα ή έμμεσα, σε σύνορα εδαφών όπου υπάρχει κίνδυνος διώξης».³⁸

Αν και η αρχή της μη-επαναπροώθησης δεν είναι ταυτόσημη με δικαίωμα εισδοχής σε ένα Κράτος, η αρχή της μη απόρριψης στα σύνορα – που θεωρείται ότι εμπεριέχεται στην αρχή μη-επαναπροώθησης-συνεπάγεται τουλάχιστον προσωρινή εισδοχή για να καθοριστεί το καθεστώς του ατόμου.³⁹ Σύμφωνα με τη Δια-Αμερικανική Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα «το διεθνές δίκαιο έχει εξελιχθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αναγνωρίζει δικαίωμα ακρόασης επιζητούντων διεθνή προστασία με σκοπό τη διαπίστωση της πλήρωσης των προϋποθέσεων του προσφυγικού καθεστώτος».⁴⁰ Με απλά λόγια, αν ένα Κράτος επιστρέψει σκάφος οποίο επιβαίνουν επιζητούντες διεθνή προστασία,⁴¹ χωρίς να έχει πριν αποφασίσει αν κάποιος εμπίπτει στον ορισμό του πρόσφυγα, παραβιάζει την αρχή της μη-επαναπροώθησης, αν όντως επέβαιναν πρόσφυγες στο πλοίο.⁴² Απωθήσεις και άλλες μορφές απόρριψης, προτού οι επιζητούντες διεθνή προστασία φτάσουν στα σύνορα συνιστούν επαναπροώθηση. Διαφορετικά η αρχή θα συνιστούσε κενό γράμμα αν τα Κράτη μπορούσαν να την παρακάμψουν

---

³⁷ Ο όρος «αναχαίτιση» έχει επιλεγεί για να αποδώσει τον όρο “interception” ο οποίος ορίζεται ότι περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που εφαρμόζει ένα Κράτος εκτός του εθνικού του εδάφους για να αποτρέψει, διακόψει ή σταματήσει τη διέλευση ατόμων χωρίς τα απαραίτητα έγγραφα από διεθνή σύνορα δια εδάφους, αέρα ή θάλασσας και την κατεύθυνσή τους προς τη χώρα προορισμού.

³⁸ Executive Committee, Conclusion on Protection Safeguards in Interception Measures, No 97 (LIV) 2003.

³⁹ Goodwin-Gill, *op. cit.* (fn 28) 215. Βλ. και Executive Committee, Conclusion No 99 (LV), 2004.

⁴⁰ Inter-American Commission on Human Rights, *The Haitian Centre for Human Rights et al. v. The United States of America*, Report No 51/96, Decision of 13 March 1997, para 155.

⁴¹ Προκρίνεται η χρήση του όρου αυτού έναντι του «αιτών άσυλο» προς απόδοση του όρου «asylum seeker» καθώς τα εν λόγω άτομα δεν έχουν προβεί ακόμα σε αίτηση ασύλου.

⁴² Pallis *op. cit.* (fn 19) 347.

εμποδίζοντας τους πρόσφυγες να φτάσουν.⁴³ Χωρίς καθορισμό του καθεστώτος των εμπλεκόμενων ατόμων είναι αδύνατο να επιβεβαιωθεί ότι το Κράτος απλώς αποτρέπει παραβιάσεις της εθνικής μεταναστευτικής νομοθεσίας –το οποίο συνιστά κυριαρχικό δικαίωμά του⁴⁴- και ότι δεν παραβιάζει την αρχή της μη-επαναπρόωθησης.⁴⁵

Επίσης, η υποχρέωση μη-επαναπρόωθησης συνιστά υποχρέωση αποτελέσματος και συμπεριφοράς έτσι ώστε να μην υπάρχει διακοπή στον αιτώδη σύνδεσμο όταν ένα Κράτος δεν διασφαλίζει ότι οι επιζητούντες διεθνή προστασία που θα βρεθούν σε άλλο Κράτος θα προστατευτούν από επαναπρόωθηση.⁴⁶ Η απόθεση στην ανοιχτή θάλασσα συνιστά *de facto* επαναπρόωθηση στην περίπτωση που οι επιζητούντες διεθνή προστασία αναγκάζονται να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσης. Στην περίπτωση δε που οι επιζητούντες διεθνή προστασία αναγκάζονται να καταφύγουν σε κάποια τρίτη χώρα η οποία θα τους στείλει πίσω στη χώρα προέλευσης, τίθεται ζήτημα αλυσιδωτής επαναπρόωθησης.⁴⁷

Όταν ένα Κράτος αναχαιτίζει ένα σκάφος είναι πρωτίστως υπεύθυνο για την παροχή προστασίας, συμπεριλαμβανομένου ενός αρχικού ‘screening’ των εμπλεκόμενων ατόμων, ώστε να διασφαλίσει ότι αυτοί που χρήζουν διεθνούς προστασίας δε θα επιστραφούν σε κίνδυνο κατά παράβαση των υποχρεώσεων μη-επαναπρόωθησης.⁴⁸ Τα Κράτη-Μέλη πρέπει να

---

⁴³ Helton, *op. cit.* (fn 29) 341.

⁴⁴ Πρέπει να σημειώσουμε ότι σύμφωνα με το άρθρο 19 (2) (ζ) της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας «ένα πλοίο δε θα βρίσκεται σε αβλαβή διέλευση όταν στην αιγιαλίτιδα ζώνη προβαίνει σε φόρτωση ή εκφόρτωση [...] ατόμων κατά παράβαση της τελωνειακής, φορολογικής, μεταναστευτικής ή υγειονομικής νομοθεσίας του παράκτιου Κράτους.» Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 25 της ως άνω Σύμβασης το παράκτιο Κράτος μπορεί να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να αποτρέψει κάθε διέλευση που δεν είναι αβλαβής. Το γεγονός ότι ένα πλοίο μπορεί να μεταφέρει επιζητούντες διεθνή προστασία που σκοπεύουν να ζητήσουν την προστασία του παράκτιου Κράτους δε σημαίνει ότι το πλοίο βρίσκεται σε αβλαβή διέλευση. Το διεθνές δίκαιο επιτρέπει στα Κράτη να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα στην αιγιαλίτιδα ζώνη τους για να αποτρέπουν την είσοδο σε λιμάνι ενός πλοίου που μεταφέρει παράνομα εισερχόμενα άτομα και να ζητούν από το πλοίο την αποχώρηση του από την αιγιαλίτιδα ζώνη.

⁴⁵ P Mathew, “Legal Issues Concerning Interception” (2002-2003) 17 *Georgetown Immigration Law Journal* 221, 231.

⁴⁶ *ibid* 229.

⁴⁷ Pallis *op. cit.* (fn 19) 349.

⁴⁸ Miltner, *op. cit.* (fn 34) 117; Executive Committee of the High Commissioner’s Programme, *Interception of Asylum-Seekers and Refugees: The International Framework*

διασφαλίσουν ότι τα άτομα που επιζητούν διεθνή προστασία έχουν πρόσβαση σε δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες ασύλου. Η συμμόρφωση με τη μη-επαναπροώθηση διασφαλίζεται μόνο αν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της, δηλαδή το αν συντρέχουν οι όροι για την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα υπό το άρθρο 1Α(2), εξεταστούν κατάλληλα.⁴⁹

V. Πρωτόκολλο Επανεισοχής

Σχετικό με το ως άνω ζήτημα είναι και το Πρωτόκολλο Επανεισοχής που έχει συναφθεί μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας (Ν. 3030/2002, ΦΕΚ Α' 163). Η ΕΕΔΑ έχει ήδη τοποθετηθεί τονίζοντας την έλλειψη αναφοράς στις διεθνείς υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων Κρατών που απορρέουν από τη Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων. Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει ότι απαιτείται **ρητή** δέσμευση από τα Μέρη ότι: α) το πεδίο εφαρμογής του Πρωτοκόλλου δεν περιλαμβάνει όσους ζητούν άσυλο, και β) για όσο διάστημα η αίτησή τους εκκρεμεί δεν είναι δυνατή η επαναπροώθηση.⁵⁰ Η συμφωνία επανεισοχής συνιστά σημαντικό εμπόδιο στην αποτελεσματική προστασία των προσφύγων. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες, από τις αρχές του 2007 η Τουρκία δέχεται ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό Ιρακινών επιζητούντων διεθνή προστασία προερχόμενων από την Ελλάδα που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο άμεσης απέλασης στο Ιράκ.⁵¹

VI. Συμπεράσματα-Προτάσεις

Η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες έχει επανειλημμένως τονίσει ότι οι επιζητούντες διεθνή προστασία δε χάνουν τα δικαιώματά τους,

---

and Recommendations for a Comprehensive Approach EC/50SC/CRP. 17, 9 June 2000, 17-19.

⁴⁹ A Edwards, "Tampering with Refugee Protection: The Case of Australia" (2003) 15 *International Journal of Refugee Law* 192, 193.

⁵⁰ ΕΕΔΑ, Έκθεση 2002, σελ. 91 επ.

⁵¹ European Council for Refugees and Exiles, *op. cit.* (fn 36) 45.

ούτε επειδή είναι μέρος μικτών κυμάτων, ούτε επειδή καταφεύγουν σε λαθρέμπορους για να φύγουν από τη χώρα προέλευσης.⁵² Επίσης έχει εκφράσει τον προβληματισμό της για την αυξανόμενη μη συμβατότητα των διαδικασιών και κανονισμών εισόδου στην ΕΕ με το πλαίσιο προστασίας προσφύγων. Προς επίρρωση του προβληματισμού αυτού, αναφέρουμε ότι στον κανονισμό ίδρυσης του FRONTEX δεν γίνεται καμία αναφορά στις διεθνείς υποχρεώσεις των Κρατών-Μελών που απορρέουν από τη Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων, κατά το πρότυπο του Πρωτοκόλλου των Ηνωμένων Εθνών κατά του Λαθρεμπορίου Μεταναστών δια Ξηράς, Θαλάσσης και Αέρα⁵³ και του Πρωτοκόλλου των Ηνωμένων Εθνών για την Αποτροπή, Καταστολή και Τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων, κυρίως Γυναίκων και Παιδιών⁵⁴, τα οποία, σημειωτέον, η Ελλάδα ακόμα δεν έχει επικυρώσει. Η απουσία ρητής αναγνώρισης, από την πλευρά της ΕΕ της υποχρέωσης μη-επαναπροώθησης των επιζητούντων διεθνή προστασία διαφαίνεται και από το προοίμιο του Κανονισμού όπου αναφέρεται ενδεικτικά ότι: «η ίδρυση του Οργανισμού, ώστε να συνδράμει τα Κράτη Μέλη στην εφαρμογή των επιχειρησιακών πτυχών της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων, συμπεριλαμβανομένης της επιστροφής των υπηκόων τρίτων κρατών που βρίσκονται παράνομα⁵⁵ στα Κράτη Μέλη, συνιστά σημαντικό βήμα».

Η ΕΕΔΑ αντιλαμβάνεται την πολυπλοκότητα του ζητήματος τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό όμως δεν απαλλάσσει κανέναν από την υποχρέωση σεβασμού της αξίας, της ζωής και της ακεραιότητας κάθε ανθρώπου και δεν δικαιολογεί κανενός είδους απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση. Γυ' αυτό η ΕΕΔΑ εκφράζει τη ζωνρή ανησυχία

---

⁵² UNCHR, *Response to the European Commission's Green Paper on the Future Common European Asylum System* (September 2007) 46.

⁵³ Άρθρο 19 του Πρωτοκόλλου.

⁵⁴ Άρθρο 14 του Πρωτοκόλλου.

⁵⁵ Σημειώνουμε, επίσης, ότι σύμφωνα με το άρθρο 33(1) της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων: «Οι Συμβαλλόμενες Χώρες δεν θα επιβάλλουν ποινικές κυρώσεις σε πρόσφυγες λόγω παράνομης εισόδου ή διαμονής, εάν αυτοί προέρχονται απ' ευθείας από χώρα όπου η ζωή ή η ελευθερία αυτών απειλείτο, κατά την έννοια του άρθρου 1, εισέρχονται ή βρίσκονται ήδη στο έδαφος τους χωρίς άδεια, υπό την επιφύλαξη ότι αφ' ενός θα παρουσιασθούν αμέσως στις αρχές και αφ' ετέρου θα δώσουν επαρκείς εξηγήσεις για την παράνομη είσοδο ή διαμονή τους.

της για τις ως άνω καταγγελίες περί κακομεταχείρισης των αλλοδαπών και για τις πρακτικές απωθήσεων που μετέρχονται οι ελληνικές λιμενικές αρχές και υπογραμμίζει τα ακόλουθα:

1) Η ομαδική ή και μαζική πρόσβαση στο ελληνικό και κατ' επέκταση στο κοινοτικό έδαφος, μέσω των θαλάσσιων εξωτερικών συνόρων της χώρας μας, την οποία επιδιώκουν πολίτες τρίτων χωρών με την ιδιότητα είτε του οικονομικού μετανάστη είτε του επιζητούντος διεθνή προστασία χωρίς νόμιμα έγγραφα εισόδου και διαμονής, είναι ένα φαινόμενο που συστηματικά λαμβάνει χώρα, κατά περιοδικά διαστήματα, στα τελευταία χρόνια. Κύρια αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού δεν μπορεί να είναι η δραστηριότητα την οποία ασκούν οι ελληνικές λιμενικές αρχές, που αποσκοπεί στην παρεμπόδιση της πρόσβασης των ατόμων αυτών στο εθνικό έδαφος, ή και στη σύλληψή τους αν και εφόσον οι εν λόγω πολίτες εισέλθουν στο ελληνικό θαλάσσιο έδαφος. Πρωτογενή αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού οφείλει να αποτελέσει η ευαισθησία που πρέπει να δείξει η ελληνική Πολιτεία, σε συνεργασία με τα λοιπά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με τα αρμόδια κοινοτικά όργανα, ώστε να εξαλειφθούν οι δομικές αιτίες που προκαλούν το φαινόμενο: οι συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής εξαθλίωσης, που επικρατούν στις χώρες προέλευσης των πολιτών αυτών. Προς το σκοπό αυτό, θεωρούμε αναγκαίο να ευαισθητοποιηθεί το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών και να δραστηριοποιηθεί, μέσω των υπηρεσιών του που είναι ειδικευμένες στη διεθνή συνεργασία για την ανάπτυξη και σε συνεργασία με ομοειδείς δημόσιους φορείς άλλων κρατών μελών (και ιδίως του ευρωπαϊκού Νότου), με σκοπό να ενισχύονται κατ' απόλυτη προτεραιότητα δράσεις οι οποίες θα πραγματοποιούνται στις χώρες προέλευσης για να συμβάλλουν στη βελτίωση του επιπέδου ζωής και καθημερινής διαβίωσης του εγχώριου πληθυσμού και να αρχίσουν, έτσι, να μεταβάλλονται οι συνθήκες που σήμερα προκαλούν την μαζική αποδημία του.

2) Οι ελληνικές λιμενικές αρχές, οι οποίες καλούνται να επιτελέσουν το καθήκον της φύλαξης των θαλασσιών συνόρων μας, οφείλουν να

μεταχειρίζονται τα πρόσωπα που επιχειρούν να εισέλθουν στο εθνικό έδαφος χωρίς νόμιμα έγγραφα με το δέοντα σεβασμό προς την ανθρώπινη αξία τους και να απέχουν από κάθε ατομική ή συλλογική συμπεριφορά που ενδέχεται να συνιστά βασανιστήριο, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

3) Προς την επίτευξη του σκοπού αυτού κρίνεται απαραίτητη η εκπαίδευση και βαθιά διαπαιδαγώγηση του προσωπικού των λιμενικών αρχών σε ζητήματα προστασίας και σεβασμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

4) Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει ότι η ελληνική πολιτεία υπέχει την υποχρέωση, σε περίπτωση καταγγελιών για ανάρμοστη συμπεριφορά των λιμενικών αρχών, να προβαίνει σε άμεση, ενδεδειγμένη και αποτελεσματική διερεύνησή τους και να επιβάλλει πειθαρχικές και ποινικές κυρώσεις στο βαθμό που εντοπίζονται ευθύνες κρατικών λειτουργών.

5) Οι ελληνικές λιμενικές αρχές οφείλουν να συμμορφώνονται με την υποχρέωση διάσωσης προσώπων που βρίσκονται σε κίνδυνο ζωής σε οποιαδήποτε θαλάσσια ζώνη και αν εντοπίζονται και ανεξαρτήτως του τρόπου πρόκλησης κινδύνου ζωής και να απέχουν από όποιες πρακτικές δύνανται να οδηγήσουν σε πρόκληση κινδύνου ζωής.

6) Η ελληνική πολιτεία οφείλει να συμμορφώνεται πλήρως με την υποχρέωση μη-επαναπροώθησης προσώπων που επιζητούν διεθνή προστασία.

7) Για την αποτελεσματικότερη συμμόρφωση με την υποχρέωση μη-επαναπροώθησης η ελληνική πολιτεία θα πρέπει σε συνεργασία με τους ευρωπαίους εταίρους αλλά και την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες να αναπτύξει και να εφαρμόσει μέτρα και *modus operandi* για τη φύλαξη των συνόρων που θα διασφαλίζουν τη μη εξομοίωση και κατ' επέκταση τη διαφορετική μεταχείριση οικονομικών μεταναστών και ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας σύμφωνα με τις διεθνείς τους υποχρεώσεις.

8) Η ελληνική πολιτεία οφείλει να λαμβάνει αποτελεσματικά μέτρα, περιλαμβανομένης της δίωξης και αυστηρής τιμωρίας, κατά των διακινητών (εμπόρων) ανθρώπων.